

Dve úlohy KDH

(1992)

Niekdajší predseda Komunistickej strany Číny Mao-Ce-Tung mal vo zvyku púšťať do sveta heslá, ktorých sa ujímala ľavicová inteligencia v západnej Európe a dodávala im krídla. Heslám nebolo možné uprieť určitú duchaplnosť. V šesťdesiatych rokoch bol okridlený Maov výrok: Chaos sa zväčšuje – situácia je skvelá. Predseda Mao takto vyjadril sebadôveru Číny v čase zvýšeného revolučného vrenia po celom svete.

Citáty z diela predsedu Maa nepatria medzi ideovú výzbroj KDH. Citovaný výrok však podnecuje, aby sme hľadali pozitívne stránky na každej situácii a z každej situácie hľadali pozitívne východiská. Potrebujeme pozitívne podnety pre vnútropolitickú líniu KDH a na začiatku volebného roku, keď je na Slovensku zaregistrovaných vyše 80 politických strán a hnutí. Potrebujeme pozitívne podnety aj pre líniu KDH v štátoprávnom usporiadaní, keď nám súčasné usporiadanie nevyhovuje, ale pri hľadaní nového usporiadania nemôžeme ignorovať fakt, že pre národnostné spory zúri vojna v bývalej Juhoslávii a pomery v bývalom Sovietskom zväze nie sú celkom vykryštalizované. Nuž, vydajme sa na hľadanie východísk.

I.

Od posledných a zároveň prvých slobodných volieb na Slovensku po páde komunizmu nastali na slovenskej politickej scéne dôležité zmeny. Víťazné volebné hnutie Verejnosť proti násiliu sa rozpad-

lo. Jeho pravoverný zvyšok ODÚ-VPN sa v prieskumoch verejnej mienky pohybuje na dolnej hranici pola. Naproti tomu odštiepená časť HZDS vedie v priazni voličov, ale jeho náskok sa sústavne znižuje. KDH si zväčša udržiava svoje druhé miesto ešte z volieb. Druhé miesto zodpovedá našej konštruktívnej politike bez veľkých slov a škandalózných hesiel a afér. Na prvom mieste v poradí podľa prieskumov verejnej mienky sa strany dosť často striedali a žiadna strana sa doteraz neudržala na vedúcom mieste dlho.

Terajšie rozloženie politických síl na Slovensku poskytuje KDH šancu a kladie na nás zodpovednosť. V porovnaní s inými stranami a hnutiami náš národný, kresťanský, sociálny a demokratický program vytvára najlepšie predpoklady, aby sme sa stali všeludovým hnutím na Slovensku, združujúcim rozhodujúce sily národa. Núka sa nám možnosť napraviť, čo sa nám nepodarilo pred voľbami v roku 1990. Osobitne páľčivý dlh z minulosti máme voči robotníkom a inteligencii. Naša ponuka pre robotníkov siaha od hospodárskej a sociálnej politiky, ktorú vláda už teraz robí, cez alternatívny program KDH ekonomickej reformy, podporu odborového hnutia až po priaznivé politické podmienky, ktoré je práve naše hnutie schopné vytvoriť na spoluprácu našich podnikov so zahraničnými firmami.

Ponukou pre slovenskú inteligenciu je kresťanská a demokratická tradícia slovenských dejín, ktorú práve naše hnutie stelesňuje.

Na našej ceste ku všeludovému hnutiu sa musíme vyvarovať dvoch nástrah. Časť nášho členstva má sklon vnášať do hnutia určitý náboženský fundamentalizmus. Treba si vážiť ich náboženskú oddanosť, ale KDH nie je náboženským hnutím, KDH je politickým hnutím. My vychádzame z kresťanských ideových zásad a snažíme sa ich aj v spoločnosti uskutočňovať. My vytvárame podmienky na zakladanie cirkevných škôl. Pre základnú čistotu a korektnosť verejného života, pre dôstojné miesto cirkví v našej spoločnosti. Čo je nad to, je už úlohou cirkví, nie KDH. Druhou nástrahou pre nás je deformované chápanie národnej myšlienky, vyúsťujúce až do národného šovinizmu. KDH je národným hnutím. Naším cieľom

je pozdvihnutie postavenia Slovenska a veľa sme preto už doteraz urobili. Ale my si ctíme zároveň práva iných národov a národností a ctíme si občianske práva. Chceme zvyšovať postavenie Slovenska v priateľskom spoľžití s inými národmi, nie v konfrontácii s nimi.

II.

Česko-Slovensko vzniklo po prvej svetovej vojne ako unitárny štát. Zaznamenajme to ako historický fakt bez ohľadu na zmluvy uzavreté medzi Slováckmi a Čechmi počas I. svetovej vojny. Ako ďalší historický fakt zaznamenajme, že Slovensko vstupovalo do novej republiky mimoriadne oslabené po dlhom období maďarizácie. V počiatku prvej republiky Slovensko jednoducho nemalo sily na presadenie svojej autonómie. Pozoruhodné na celých doterajších dejinách Česko-Slovenska je to, že sila a potenciál Slovenska neustále stúpa. Mimochodom, ako zdroj neustále stúpajúcej sily Slovenska vidím vernosť národnej a kresťanskej myšlienke. Úmerne svojej stúpajúcej sile Slovensko bolo schopné presadiť svoje čoraz viac svojprávne postavenie v republike. Meniace sa historické okolnosti tvorili iba kulisu tomuto základnému historickému trendu. Tento proces pokračuje a predstavuje materiálny základ našich súčasných diskusií o štátoprávnom usporiadaní.

Problém každej doterajšej etapy štátoprávneho usporiadania Česko-Slovenska spočíval v tom, že naši predchodcovia a my postupujeme od unitárneho štátu k zloženému, a nie naopak. Ak pôvodne samostatné alebo voľne zložené štáty postupujú k väčšej jednote, majú na každý ďalší krok dostatok času, môžu si budúce usporiadanie dokonale zväžiť a pokojne sa rozhodnúť, či postúpia o jeden stupeň k väčšej jednote alebo nie. Veľmi názorným príkladom takéhoto postupu je vývoj Európskeho spoločenstva od rímskych zmlúv z roku 1957 až k dohode z Maastrichtu z decembra 1991. Pri uvoľňovaní pôvodne unitárneho štátu je všetko zložitejšie a riskantnejšie. Obyčajne aspoň jeden účastník má pocit, že sa príliš

rýchlo uteká, že stratí šancu, ktorá sa už nevráti. Ťažké je ustáliť stupeň jednoty a uvoľnenia, ktorý zodpovedá súčasnému stavu zúčastnených celkov, v našom prípade Slovenska a Českej republiky. Urýchlenie rozvoľňovania pôvodne jednotného štátu nad rámec potenciálu jednotlivých zložiek hrozí rozpadom štátu so všetkými z toho vyplývajúcimi dôsledkami. V prípade Česko-Slovenska neústavný rozpad štátu by niesol so sebou riziko sociálnych, národných a medzinárodných konfliktov, ktorých rozsah nemožno teraz odhadnúť.

Hlavnou úlohou KDH pri tvorbe nového štátoprávneho usporiadania republiky je zachovanie múdrosti. Musíme neustále skúmať, aký stupeň jednoty a uvoľnenia zodpovedá potenciálu a záujmom oboch našich republík. O to sa pokúšame v prebiehajúcich rokovaníach medzi politickými a štátnymi reprezentáciami oboch republík. Žilinský snem nám uložil doviest' tieto rokovania do konca. Ak by rokovania nevedli k úspechu, budeme uvažovať o voľnejšom spojení. Naš návrh zmluvy medzi oboma republikami dáva možnosť aj rámec takéhoto spojenia, ale predtým sa v KDH spolu poradíme.

Azda je namieste spomenúť v tejto súvislosti aj ďalší moment, ktorý by sme nemali púšťať zo zreteľa, a to tvorbu štátoprávneho usporiadania republiky. Česká republika je domovom nášho bratského slovanského národa. S Českou republikou nielen susedíme, ale cítíme zodpovednosť za usporiadanie a stabilitu tejto časti strednej Európy. Českú republiku nechceme ponechať osamotenú. S českými kresťanmi nás spájajú veľmi pevné zväzky. V spojení s nimi by sme mali potierať demoralizujúce vplyvy, bez ohľadu na to, či sa prejavujú v Bratislave alebo v Prahe.

Václav Havel napísal v roku 1975 list vtedajšiemu prezidentovi Gustávovi Husákovi. V liste nazval vládnucu komunistickú moc entropickou mocou. Mocou, ktorá udúšala spoločenské pohyby a viedla krajinu a spoločnosť do apatie. Pôvodný fyzikálny zákon entropie je odvodený z postupného chladnutia vesmíru a úmerne s chladnutím nastáva spomaľovanie až ustávanie prírodných pro-

cesov. Entropia môže mať rôzne podoby. Dnes je entropia iná, než bola za komunizmu. Pre KDH sú kultúrne prejavy národnej a kresťanskej myšlienky najlepšou zábranou proti entropii. Ony sú hrádzou aj proti chaosu.

Slovenský denník, január 1992